

PŘÍRODAGeologie Velké Jizery a jejího okolí – *Ivan Rous* 8Geomorfologické poměry – *David Krause* 12Podnebí Velké Jizerské louky a jejího okolí – *Luboš Němec* 20
Srážky 20
Vitr..... 21Hydrologie rašelinišť – *Martin Šanda* 22
Úvod 22
Hydrologické a klimatické podmínky 22
Revitalizace rašelinišť 23
Hydropedologická pozorování 25Charakter a specifika vodní a údolní sítě – *Vlastimil Pilous* 28
Vodní toky v oblasti – (r) 28Pramen Jizery – *Vlastimil Pilous, Roman Karpaš* 30Říční tvary a eroze – *Vlastimil Pilous, Roman Karpaš* 33
Evorzní tvary – *Vlastimil Pilous* 37Nerealizovaná přehrada Karlsthal – *Ivan Rous* 38
Falešná komise – (r) 39Flóra a vegetace – *Richard Višňák* 40
Fytogeografie 40
Flóra 40
Vegetace 40Fauna – *Pavel Vonička* 56Ochrana přírody a krajiny – *Jiří Hušek* 60
Historie 60
Chráněná krajinná oblast Jizerské hory 62
Přírodní rezervace 63
Národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizery 64
Přírodní rezervace Černá jezírka 65
Přírodní rezervace Rybí loučky 65
Polské přírodní rezervace 67
Bezzásahové území Rašeliniště Jizery 68
NATURA 2000 68
Územní systém ekologické stability 69
Ramsarský mokřad 69
Budoucnost 69
Ochrana přírody a návštěvníci 70
Jizerská oblast tmavé oblohy – (r) 70**DĚJINY DO ROKU 1945**Z dávných časů a starých pověstí – *Roman Karpaš* 74
Čarostřelci, pytláci, pašeráci 76Hranice ztracená uprostřed lesů – *Roman Karpaš* 79
Hraniční kameny na Jizeře – *Miroslav Deml, Roman Karpaš* 83
Státní hranice s Pruskem – *Roman Karpaš* 84
A máme tu Československo 86**VELKÁ JIZERA**Počátky Velké Jizery – *Ivan Rous, Jana Stěhulková* 88
Svědectví historických map 88
Písemné prameny k nejstarším dějinám osady Velká Jizera 91
Cesty na Velkou Jizeru 93

Velká Jizera očima dávných návštěvníků – (r) 94

Jak šel život na Velké Jizeře – *Roman Karpaš* 97
Gottlob Männich, zvaný Lobel 100

Domy Velké Jizery 101

Kolonie Gross Iser po první světové válce 103
Hasiči 106Osady Kolonie Velká Jizera 110
Kammhäuser neboli Hřebenové Domky 110
Schwedlers Plan neboli Jarzębcza Polana 114
Kobelhäuser neboli Domy nad Kobylou 114

Druhá světová válka 116

ORLEOrle jako sklářská osada – *Przemysław Wiater* 118
Založení sklářské osady 118
Hubená léta v druhé polovině 18. století 119
Karl Christian Preussler 120
Léta hojnosti – huť Karlsthal v první polovině 19. století 121
Franz Pohl 122
Konec hutě Karlsthal 124

Život v Orle po útlumu sklářství 126

TURISTIKA A UMĚNÍTuristika – *Jacek Potocki* 128
Michelbaude – (r) 133
Výlet Davida Friedricha Schulze přes Jizerské hory v roce 1803 133Staré mosty přes Jizeru – *Roman Karpaš* 135
Most na Celní cestě 135
Další mosty v oblasti Velké Jizery 139
Karlovský most 139
Most v Údolí Naděje 141Staré pohlednice Velké Jizery 142
a okolí – *Roman Karpaš*Kraj jako umělecký námět – *Przemysław Wiater, Roman Karpaš* – 150
Literáti a další umělci – *Przemysław Wiater* – 150
Výtvarné umění – *Roman Karpaš* 151**DĚJINY PO ROCE 1945**Historie kraje v letech 1945–1990 156
Bezprostřední důsledky války – *Roman Karpaš* 156
Ochrana hranic po druhé světové válce (r) 157
Vzpomínky Henryka Piecucha na službu v Orle 158
Úprava hranic mezi Československem a Polskem – *Roman Karpaš* 159
Legálně i nelegálně – vzpomínky Miloslava Nevrlého na přechody hranic 160
Orle po roce 1945 – *Przemysław Wiater* 162
Omezené možnosti turistiky – *Jacek Potocki* 162Historie po roce 1990
Hranice v nové době – *Roman Karpaš* 164
Po odchodu polských pohraničníků 164
Transformace turistiky – *Jacek Potocki* 165
Chatka Górzystów – *Wiesława Polańska* 168
Stacja Turystyczna Orle (r) 169

Obnovení železnice – (r) 170

Nové mosty přes Jizeru – *Roman Karpaš* 171
Karlovský most 171
Nový most v Údolí Naděje 173

Literatura 175